

Neerbosch : het rapport der commissie besproken

<https://hdl.handle.net/1874/234824>

mm 11418

Br. 1894. V, 18.

L. 1894
n. 34

NEERBOSCH.

HET RAPPORT DER COMMISSIE

BESPROKEN DOOR

H. PIERSON,

Directeur der Heldring-Gestichten.

Ten voordeele van de Weesinrichting te Neerbosch.

's-Gravenhage,

W. A. BESCHOOR.

1894.

Prijs 10 Cent. 25 Ex. f 2.—. 100 Ex. f 6.—.

OVERGEDRUKT
UIT
DE BODE
der HELDRING-GESTICHTEN
onder redactie van Ds. H. PIERSON,
te Zetten.

Dit blad verschijnt den 15^{den} van elke maand
bij den uitgever W. A. BESCHOOR te 's-Graven-
hage. Abonnementsprijs *f* 1.25 per jaargang;
franco per post *f* 1.37 $\frac{1}{2}$.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3157 406 8

Tot nog toe heeft de *Bode* over Neerbosch gezwegen en niet zonder reden. Toen de commissie tot onderzoek werd benoemd, heb ik de redenen aangegeven, waarom ik daar voor bedankte en men heeft die geëerbiedigd. Het zou onkiesch zijn geweest, als ik mij daarin had gemengd. Toen voorts de heer van 't Lindenhout herhaaldelijk in zijn weekblad verklaarde, voorloopig beslist te blijven zwijgen, heb ik dit mijnerzijds geëerbiedigd en er ook het zwijgen toegedaan. Met dat al volgde ik met groote belangstelling al wat dien-aangaande hier en daar geschreven en gesproken werd. Thans is het rapport verschenen en de rechtbank heeft bijna terzelfder tijd uitspraak gedaan. Voor mij is dus het oogenblik gekomen, om te spreken zonder vrees van onkieschheid te worden beschuldigd.

Allereerst breng ik gaarne hulde aan den spoed der commissie. Zij, die klaagden over hare langzaamheid, weten gewis niet, wat werken is. Als

de commissie traag was geweest, zou zij in vier weken gereed zijn gekomen. Nu zij hard werkte, had zij veel tijd noodig. Dit is een paradox gewis, maar die gauw begrepen zal worden. Luijaards zijn spoedig klaar, omdat zij oppervlakkig over hun taak heenloopen. Zij die weten, hoeveel werk men vaak doen moet, om tien regels vol te schrijven, oordeelen anders en als ik dan bedenk, dat bijna al de leden der commissie met arbeid overladen zijn, komt het mij voor dat haar ijver buitengewoon groot is geweest en boven onzen lof verheven.

Toch ontbreekt er iets aan het rapport, dat niet behoefde gemist te worden en waardoor het beter had kunnen zijn. Het rapport is billijk en onpartijdig, maar het ware dit nog meer geweest, indien men vóór het afdrukken het oordeel had gevraagd van sommige mannen, die in soortgelijke arbeid als de heer van 't Lindenhout bezig zijn. Ik had aangeboden haar van advies te dienen, mijn advies is niet gevraagd en ook niet dat van andere mannen, die als collega's konden beschouwd worden. Ik heb duidelijk doen uitkomen, dat het oordeel moest verblijven aan mannen die buiten den arbeid staan, maar dat dezen zich behoorden te laten voorlichten door deskundigen. Dit laatste heeft de commissie niet gedaan en het is ten nadeele van het rapport uitgevallen.

Tot voorbeeld daarvan noem ik al vast de tractementskwestie. Gaarne geef ik toe, dat de financiën slecht geregeld zijn en Heldring heeft ook veel beter daarvoor gezorgd, toen hij aan alle gestichten door hem opgericht een penning-

meester verbonden heeft, op wiens schouders de verantwoording rustte. Die traditie heb ik dankbaar aanvaard en in de twee stichtingen door mij opgericht — Magdalenahuis en Opleidingshuizen — steeds gevolgd.

Maar dit neemt niet weg, dat het oordeel over de traktementskwestie scheef is. De Standaard van 1 Maart is dientengevolge ook op een dwaalspoor geleid en heeft de onbillijkheid begaan het tractement van den Directeur te vergelijken met dat van een predikant ten platten lande, alsof die vergelijking opging. Aan de Heldringgestichten is een behoorlijk tractement verbonden, dat ik nog bezig ben voor mijn opvolger te verhoogen, maar die daaraan eenige waarde wil hechten, antwoord ik doodeenvoudig: „wilt gij mijn geheele tractement hebben, gij kunt het tot den laatsten cent toe krijgen, mits gij al de financieele lasten die persoonlijk op mij drukken met betrekking tot mijn arbeid ook voor uw rekening wilt nemen. Gij zult er geen zijde bij spinnen, dat verzeker ik u, maar ik wel.”

Uit het rapport blijkt, dat de heer van 't L. zijn tractement soms niet eens verlangt. Het ligt dus voor de hand, dat het dien naam niet verdient en misschien hetzelfde beteekent als aan de Heldringgestichten.

Een tweede punt had ook beter kunnen zijn toegelicht, wanneer de commissie eenige deskundigen had geraadpleegd nl. de verhouding van mevr. van 't L. tot de inrichting. In menig opzicht sta ik tot de verpleegden in de Heldringgestichten

in dezelfde betrekking als de heer van 't L. met dit onderscheid, dat diens echtgenoot er *alleen* voor staat, terwijl ik *zeven* directrices naast mij heb, elk voor de inrichting aan haar zorg toevertrouwd. Elken dag heb ik gelegenheid te zien, hoeveel toewijding, hoeveel geduld er noodig is bij vrouwen, die dagelijks met al de groote en kleine humeuren in aanraking komen, welke zij hebben te dragen en te overwinnen. Heeren hebben reeds in een gewone huishouding heel wat gemakkelijker taak dan hun respectieve vrouwen. Het zijn juist de details, die het leven moeilijk maken en in groote inrichtingen is dit nog veel meer het geval. Zeer dankbaar ben ik steeds aan de directrices, die mij bijstaan, dat zij het onaangenaamste deel van den arbeid mij afnemen en daardoor juist de prediking des Evangelies gemakkelijk maken, want de verpleegden zien nu in den prediker niet den persoon, die alle kleinigheden weet en beoordeelt. Indien de man er dus beter afkomt dan de vrouw, beteekent dit in mijn oog niets en terecht heeft de heer van 't L. dat in het Oosten van 28 Februari reeds aangewezen. Het eenige, wat men met recht kan zeggen is, dat de taak te Neerbosch voor een vrouw alleen te zwaar is, maar tot verontschuldiging kan dienen, dat dit ook zeer geleidelijk en als onmerkbaar is gegaan.

Beschuldigt men mevr. van 't L. van te groote hardheid, men erkenne tevens, dat in al die jaren zich geen enkel geval van ontucht heeft voorgedaan en dat is geen geringe reden van dankbaarheid.

Hiermede kom ik van zelf op de straffen in het algemeen. Met te meer vrijmoedigheid doe ik dit, omdat wij te Zetten anders tegenover deze kwestie staan dan op Neerbosch.

Daarmee bedoel ik niet, dat wij hier alleen met meisjes te doen hebben, omtrent welke zich *heeren* allicht voorstellen, dat zij altijd met zachtheid te leiden zijn. Tot zulke wijze heeren zeg ik: gij zoudt wel anders spreken, als gij sommigen van nabij kendet. Een meisje of een vrouw kan sarren, zooals geen enkele jongen het kan en er is heel wat christelijk geduld noodig, om dan kalm te blijven. Brutaliteit bereikt bij meisjes soms een toppunt, als knapen en mannen zelden vertoonen. Toen ik in 1877 Heldring's taak aanvaardde, wist ik niet, dat er zulke toestanden bestonden, als ik sedert heb gezien en zij, die in hun hooge wijsheid een afkeurend oordeel vellen over lichaamsstraffen, spreken over dingen, waarvan zij geen flauw begrip hebben. Herhaaldelijk zijn mij gevallen voorgekomen, waarin een flinke lichaamsstraf, ook aan meisjes, voor haar een zegen zou geweest zijn.

Op Neerbosch heeft men dit ook begrepen, en niet gearzeld krachtig op te treden. Dat dit een enkele maal de grenzen heeft overschreden van het betamelijke, kan moeilijk aanleiding tot wantrouwen tegen de inrichting geven. Enkele oudweezen hebben dit gul erkend en later gedankt ook voor de kastijdingen.

Te Zetten wordt bij toeneming minder gestraft. Dit is geen bewijs van onze voortreffelijkheid,

maar een gevolg van: 1° ons verleden en 2° ons stelsel. Wij hebben veel te danken aan onze voorgangers; te Neerbosch zal de opvolger het ook gemakkelijker hebben dan de oprichter, ten minste wat het regeeren betreft — in andere dingen weer veel moeilijker. Steenbeek is reeds bijna een halve eeuw oud. Talitha bijna 40 jaar. Die tijd is niet voor niet geweest. Onze voorgangers hebben heel wat kleine ongeriefelijkheden weggenomen, zij maakten ons den weg effener, alles krijgt meer zijn eisch en men loopt dus minder gevaar van onbillijke klachten. De onbeduidendste kwesties kunnen in een jonge inrichting vaak een storm verwekken, die oudere stichtingen zich niet meer kunnen voorstellen. Bovendien: er is ervaring opgedaan, er is wijsheid verzameld, er is een traditie gegroeid, er is tact verkregen en van dit alles profiteert het thans werkend personeel meer dan het zelf vermoedt, onder de leiding van het nog werkzaam deel van vroegeren datum. Onbillijk is het zich te verheffen boven zijn voorgangers, in plaats van hun werk met dankbaarheid te erkennen.

Maar behalve ons verleden, waardoor het ons gemakkelijker werd hardheid te vermijden en, zooals meer dan eens geschiedde, tot een oorzaak van ontslag te maken, is er nog een verschil van stelsel, waaromtrent ik niet met een enkel woord kan zeggen wat beter is.

Wij behoeven te Zetten niet zoo forsich op te treden, omdat wij het stelsel huldigen: de aller-onhandelbaarste weg te zenden. Dat heeft zijn

voordeelen niet alleen in dien zin, dat ons de taak lichter wordt, maar ook daarin, dat de anderen beter geleid kunnen worden en diensten-gevolge de algemeene geest verbetert, zoodat een onwillige niet zoo veel kwaad kan uitrichten en door den stroom meegevoerd wordt in een betere bedding.

Maar niet te min blijft het waar, dat men nu ook weg moet zenden, die wellicht nog te behouden waren geweest, want de onhandelbaarste karakters zijn nog niet altijd de meest bedorvene. Daar komt nog een nadeel bij, nl. dat menig verpleegde zich verbeeldt bij de geringste onbillijkheid te mogen klagen. Iedereen weet bij eigen ervaring, dat hij soms meer geleerd heeft van harde dan van vriendelijke meesters en men in elke betrekking onaangenaamheden moet leeren dragen. Wanneer men nu in een gesticht onder de leiding van verstandige, christelijke personen is opgevoed, valt de werkelijkheid daar buiten wel eens wat heel koud op het lijf en menigeen, die zich hier goed gedroeg, deed alles juist andersom, zoodra zij ons verlaten had.

Nu beweer ik niet, dat men met opzet Spartaansch moet zijn, opdat het leven later niet tegenvalle, maar ik wijs alleen op de voor- en nadeelen van twee systemen, opdat een ieder zou gevoelen, dat het zeer onbillijk is Neerbosch hard te vallen, wanneer daar de tuchtroede wordt gebruikt. Oppervlakkige Christenen zullen misschien oordeelen, dat het Zettensch systeem beter is, ik ben er zoo vast niet op en zie de nadeelen

daarvan te helder in, om eens anders methode te veroordeelen. Durft men te Neerbosch de publieke opinie trotseeren en de lichamelijke kastijding handhaven, men laadt een groote verantwoording op zich, waarvoor ik echter te veel eerbied heb, om ze te durven afkeuren. De publieke opinie is sedert lang op dit punt aan het dwalen en bespottelijk sentimenteel.

Zoo is het, om op een ander punt te komen, uit hygiënisch oogpunt niet gemakkelijk te zeggen, wat beter is: een flinke badinrichting, of het reinigen in tobben. Wij hebben badinrichtingen op al onze gestichten, maar ook hieraan is een nadeel verbonden en wel het zeer groote, dat later de verpleegden, in diensten komende, nog leeren moeten zich met gebrekkige middelen te behelpen. Daardoor gebeurt het soms, dat zij die van der jeugd aan steeds aan de uiterste zindelijkheid gewend zijn, nauwelijks de inrichting verlaten hebben, of zij zijn door luiheid en onhandigheid spoedig vervuild. Moeten wij daarom de badinrichtingen afschaffen? Wie beweert dat? Mijn doel is alleen te doen uitkomen, dat men aan alle systemen nadeelen ziet en de keus vaak zeer moeielijk valt.

Dat er te Neerbosch verbeteringen in de hygiëne kunnen worden aangebracht, is daarmede niet ontkend. Trouwens de heer van 't L. had reeds vóór deze strijd begon ernstige pogingen daartoe in het werk gesteld en zal niet nalaten daarin verder te gaan. Evenzoo heeft hij gevoeld, dat er meer en beter hulp moest zijn, maar alles wat de Commissie als verkeerd heeft aangewezen, kan

veranderen. Hoofdzaak is, dat er principieel geen veranderingen noodig zijn, en dat is dunkt mij een gezegend resultaat van dit onderzoek te noemen.

De indruk van het rapport is ten slotte eer gunstig dan ongunstig. Wat van Deth heeft beweerd is zoo zonneklaar weerlegd, dat men den heer van 't Lindenhout geluk mag wenschen met de uitkomst.

Wanneer een inrichting zoo van alle kanten bezien en nauwkeurig onderzocht, een inrichting zoo groot van omvang, met veelvuldige aanraking van jongens en meisjes, met zoo onderscheiden en zoover uiteenlopende belangen, aldus uit de vuurproef komt, mag de beste stuurman aan wal staan, maar past het menigeen, die zijn eigen huishouden wellicht niet beheeren kan, zich ernstig af te vragen: „ziet gij kans het te verbeteren?”

De publieke opinie kentert dan ook niet weinig in de laatste dagen. Alleen bladen, die met haar eigen houding nu verlegen zijn en diede onzinnigste beschuldigingen voetstoots hebben aangenomen, trachten nog vol te houden, dat alles te N. even slecht is, maar het gezond verstand begint terug te keeren. Trouwens niemand kan zich voorstellen, aan hoe schandelijke en opzettelijke leugens men blootstaat in gestichten als de onze. Toen ik nog niet lang hier was, kreeg ik een brief van iemand, die mij allervriendelijkst waarschuwde tegen een persoon, hier werkzaam, wiens houding jegens de verpleegden meer dan schandelijk mocht heeten.

Die persoon nu *bestond niet*, en had *nooit bestaan!* Zij, die dezen laster verbreid had, beweerde hier twee jaren geweest te zijn, maar gaf een naam op, die hier nooit gehoord was; zij had den berichtgever eenvoudig een sprookje opgedischt, om haar onwil en hardnekkig volharden in de zonde te vergoelijken. Hij had het geloofd en meende moreel verplicht te zijn, mij te waarschuwen en hij deed dit in de meest bescheiden vormen, doch gedachtig aan het onware spreekwoord: „men noemt geen koe bont, of er is een vlek aan.” Hier bestond niet eens de koe.

Dit is maar een staaltje uit velen, want de leugens zijn legio, die slechte lieden weten te verspreiden. Die leugens zijn soms van dien aard, dat zij precies andersom vertellen, wat er gebeurd is en de feiten niet verdraaien, maar doodeenvoudig omkeeren, zoodat wit zwart en zwart wit wordt in den meest letterlijken zin des woords.

Intusschen al verblijdt het mij, dat deze aanval op Neerbosch ten slotte tot een zegen voor de inrichting kan zijn, diep treurig is het, dat men in Nederland geen verweermiddel heeft tegen zulke aanvallen. De advokaat van den heer van 't Lindenhout heeft dit in zoo duidelijke woorden uiteengezet, dat het moeilijk valt er iets bij te voegen. Letterlijk machteloos staat men tegenover zulke aanslagen. Er moest een *raad van eer* bestaan, die de feiten kon onderzoeken en als zij gebleken waren onwaar te zijn, den aanklager kon dwingen, openlijk in te trekken, of gevangenisstraf te ondergaan, Thans is de man die het

meest lastert het veiligst en het Fransche spreekwoord: „laster maar toe, er blijft altijd wat van hangen”, is ten slotte maar al te waar. Een reputatie bederven is gauw gedaan, maar belangen van honderden kunnen er mede gemoeid zijn.

De heer van 't Lindenhout zal, gelijk een Christen betaamt, ook met deze dingen inkeeren tot zichzelf en zich voor God verootmoedigen, die ook uit dezen strijd hem leeren zal, wat hij noodig mocht hebben te bedenken.

Ook tot ieder ander, tot ons in de eerste plaats heeft deze geschiedenis gesproken van onze hooge en heilige roeping, om steeds te *waken* tegen alle gevaar, dat men zien kan, en te *bidden* tegen alle gevaar, dat men niet zien kan.

Nederland miskenne een man als van 't Lindenhout niet. Laat ons niet vergeten, dat in deze zaak een groote rol toekomt aan jaloezie jegens een man, die zich een naam gemaakt heeft en die met niets begonnen, wat hem op succes kon doen hopen, door de kracht van Gods belofte gesteund, thans de sympathie van duizenden in den lande verworven heeft. Dat steekt in de oogen en merigeen wil zich ook een naam maken, doch langs gemakkelijker wegen, dan die van opofferende en aanhoudende persoonlijke toewijding.

Heldring is de geestelijke vader van van 't Lindenhout geweest en beide mannen zijn baanbrekers geworden op zeer verschillend terrein. Ik heb Heldring's arbeid als den mijnen aanvaard en ik heb er geen berouw van. God geve van 't Linden-

hout de zekerheid, dat ook zijn arbeid niet vruchteloos zijn zal en na hem zullen komen, die zijn voetstappen zullen volgen, die van zijn misstappen profijt zullen trekken, daar hij de spits voor hen heeft afgebeten en die zijn gedachtenis in zegening zullen houden, als de aanvallers met hun aanhang reeds lang vergeten zullen zijn.

DE HELDRING-GESTICHTEN

zijn tweërlei: **A.** Gestichten tot redding.
B. Inrichtingen voor onderwijs. Alle onder
leiding van Ds. H. PIERSON.

A. 1. *Asyl Steenbeek.* Voor gevallen vrouwen,
f 25 entree, f 2 per week. Verblijf: 2 jaren.
Directrice: mej. J. H. KRUIJF.

A. 2. *Het Magdalenahuis.* Voor ongehuwde
moeders. Verblijf: minstens een half jaar; f 25
entree, f 2 per week voor de moeder alleen,
f 3 voor moeder en kind samen. Kinderhuis f 2.
Directrice: mej. C. W. SWELLENGREBEL.

A. 3. *Bethel.* Voor meisjes van 15 jaar en
daarboven, die gevaar loopen te vallen. Verblijf:
minstens 2 jaren, zoo noodig langer; f 10 entree,
f 2 per week. Directrice: mej. F. SJOERS.

A. 4. *Talitha Kûmi.* Voor meisjes beneden
16 jaar, die men voor verkeerde invloeden wil
bewaren. Verblijf: meestal tot 18 jaar; f 10 entree,
f 114 jaarlijks. Directrice: mej. A. OLIVIER.

B. 1. *Christ. Normaalschool voor onderwijze-
ressen.* Vereischte leeftijd: 14 jaar; f 400 per jaar,
zonder meer. Prospectus verkrijgbaar bij de

Directrice, mej. J. J. WEIJLAND. Toelatings-examen in Maart, Juni, September, December.

B. 2. *Christ. Opleidingshuizen voor meisjes.*
Directrice van het eerste: mej. M. DE PUY, van het tweede: mej. E. DE MOL VAN OTTERLOO. Opleiding tot leerling der Normalschool, bewaarschoolhouderes of voor eene huishoudelijke betrekking, enz. Leeftijd van 6 jaren af. *f* 25 entree, *f* 200 per jaar, waaronder ook kleding begrepen is.

Bevattende deze Gestichten, met inbegrip van het personeel, te zamen een bevolking van ongeveer 500 personen.

NB. *Zetten* bereikt men per Staatsspoor over Wageningen, verder 5 kwartier te voet of per part. rijtuig. Voorts per Holl. spoor over de halte *Zetten*, 20 minuten gaans. Directe biljetten te Arnhem, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Amsterdam (via Amersfoort) en sommige tusschenstations verkrijgbaar. Per Rijnstoombooten (Lexkesveer) of Waalstoombooten (Loenen in de Betuwe).

Bezoeken op de Gestichten toegelaten, op Steenbeek en het Magdalenahuis echter bij uitzondering.

d. 1901